

УДК 35.072.2:612.392:005.336.3(477)

ПЕРЕХІД НА ЄВРОПЕЙСКУ МОДЕЛЬ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ТА БЕЗПЕЧНОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ

Тетяна СОКУР,
аспірант кафедри цивільного права
Запорізького національного університету

АНОТАЦІЯ

У статті проводиться теоретичне та практичне дослідження державного контролю ринку харчових продуктів. Саме державне регулювання є одним із найскладніших завдань державного управління в світі. Така складність зумовлена багатьма аспектами, яким органи влади повинні приділяти особливу увагу – здоров'я та інтереси споживачів, здоров'я тварин, рослин, економічні інтереси операторів ринку харчової продукції. У більшості країн, як і в Україні, держава здійснює регулювання безпечності та якості харчових продуктів шляхом встановлення вимог до здоров'я рослин, здоров'я та благополуччя тварин, безпечності та якості кормів і, звичайно безпечності та якості самих харчових продуктів. Окрім того, влада встановлює вимоги до умов виробництва кормів та харчових продуктів, які ще називають гігієнічними вимогами. Очевидно, що без перевірки відповідності всім зазначеним вимогам їх результативність не може бути прийнятною. Саме тому держава повинна ще й організувати ефективну та результативну систему контролю.

Ключові слова: державний нагляд (контроль), безпека та якість харчових продуктів.

THE TRANSITION TO A EUROPEAN MODEL FOR QUALITY ASSURANCE AND FOOD SAFETY IN UKRAINE

Tetiana SOKUR,
Postgraduate Student at the Department of Civil Law
of Zaporizhzhya National University

SUMMARY

The article deals with theoretical and practical research of state control of the food market. It is government regulation that is one of the most difficult tasks of state governance in the world. This complexity is due to many aspects that the authorities must pay particular attention to – the health and interests of consumers, the health of animals, plants, and the economic interests of operators of one of the largest food markets in any country. In most countries, as in Ukraine, the state regulates the safety and quality of food products through the establishment of plant health requirements, animal health and welfare, the safety and quality of feed, and, of course, the safety and quality of the food itself. In addition, the authorities set requirements for the conditions for the production of feed and food products, which are also called hygienic requirements. It is obvious that, without checking compliance with all of these requirements, their performance can not be acceptable. That is why the state must also organize an efficient and effective control system.

Key words: state supervision (control), safety and quality of food products.

REZUMAT

Articolul examinează normele legislației procesuale penale din Ucraina, care a proclamat astfel principiile dispositive ale activității procurorului în procedurile penale ca independență și imutabilitate. Autorul a analizat doctrinele procesului penal, care contribuie la implementarea acestor principii. Se determină problemele specifice care indică limitarea independenței liderului procedural, folosirea liberă a drepturilor procedurale și dependența acestuia de decizia procurorului de nivel superior. Având în vedere experiența și punctele de vedere cu privire la statutul de angajați ai procuraturii au sugerat modalități de a elimina unele dintre contradicțiile care au un impact negativ asupra punerii în aplicare a fundațiilor discreționare ale procurorilor în cadrul procesului penal.

Cuvinte cheie: principii dispositive, independență, imutabilitate, statutul procedural al procurorului, puterea și puterile administrative.

Постановка проблеми. Визначити правові та організаційні засади державного нагляду (контролю), який здійснюється з метою перевірки дотримання операторами ринку законодавства про харчові продукти, корми, здоров'я та благополуччя тварин, а також законодавства про побічні продукти тваринного походження під час ввезення (пересилання) таких побічних продуктів на митну територію України. Введення ефективної системи державного контролю якості та безпечності харчових продуктів за європейськими принципами.

Актуальність теми. Державне регулювання харчових продуктів у Європейському Союзі (далі – ЄС) вважають одним із найбільш результативним і ефективним у світі. Саме тому під час реформування системи державного контролю

необхідно розуміти європейську модель і намагатися найбільш повно запровадити її в Україні. Не розпочавши таких перетворень, Україна не зможе повноцінно працювати на світових ринках, не створюючи зайвих перешкод операторам ринку і, головне, не зможе забезпечити такий самий рівень захисту здоров'я та інтересів споживачів.

Стан дослідження. Проблеми якості та безпеки продуктів харчування присвячені праці багатьох провідних вчених. Такі вчені, як Д. Молнар, І. Соскида, О. Гойчук, С. Кваши, А. Садекова, О. Скидана провели оцінку ситуації безпечності харчових продуктів, які реалізуються на ринці України, систематизацію цієї проблеми, розкрили

основні напрямки гармонізації державної політики забезпечення якості та безпеки харчових продуктів із міжнародними вимогами. У роботах С.І. Бугери, В.Ю. Уркевича, А.М. Статівки, А.В. Духневича досліджено міжнародний досвід правового регулювання якості сільськогосподарської продукції, розроблені пропозиції щодо удосконалення правового регулювання даного виду продукції в Україні, щодо регулювання санітарного та фітосанітарного контролю. Проте питання організації та здійснення державного контролю за якістю та безпечністю харчових продуктів залишає місце для подальших наукових пошуків.

Мета і завдання статті. Метою статті є визначення та аналіз діючого в Україні законодавства щодо здійснення державного нагляду (контролю) за якістю та безпечністю харчових продуктів; обґрунтування необхідності розробки програми гармонізації вітчизняного законодавства з питань правового регулювання якості та безпеки харчових продуктів до міжнародних вимог, ефективного поєднання адміністративних та економічних важелів впливу на суб'єктів господарювання, які впровадять діяльність із обігу харчових продуктів.

Виклад основного матеріалу. Безпека харчової продукції і продовольчої сировини є однією з вирішальних складових частин економічної безпеки кожної держави й визначається спроможністю країни ефективно контролювати виробництво та ввезення безпечного та якісного продовольства на загальновізнаних у світі засадах. Ця сфера діяльності у людському суспільстві має надзвичайно важливий гуманітарний, соціальний, економічний і політичний аспекти.

У ЄС ефективно діють не тільки загальні нормативні і правові акти, а й обширний перелік специфічних вимог і норм, метою яких є забезпечення безпеки харчових продуктів. Наглядом займаються три державні структури: Міністерство сільського господарства, Міністерство соціальних справ і Міністерство економіки та комунікацій.

Основні засади регулювання містяться в Законі «Про харчові продукти», Постанові Європейського парламенту і Ради ЄС № 178/2002/ЄС, у яких встановлюються загальні принципи і вимоги правових норм у галузі харчових продуктів. Всі постанови діють у країнах-членах напрямку, тобто без їх обговорення в законодавстві кожної окремої країни. Однак вимоги директив повинні вноситися до внутрішніх нормативно-правових актів.

Названий закон та інші нормативно-правові акти (Постанови Європейського парламенту і Ради 178/2002, 852/2004, 853/2004, 854/2004 і 882/2004) містять всі регулюючі норми. Сфера регулювання включає: визнання підприємств; загальні вимоги до харчових продуктів, переробки і підприємств; вимоги до складу і якості окремих категорій продуктів; спеціальні вимоги до харчових добавок, генетично модифікованих продуктів, нових видів харчових продуктів і заморожених харчових продуктів; дозволені забруднюючі речовини; мікробіологічні вимоги; дозволені добавки, штучні регулятори смаку та запаху; гігієнічні вимоги до харчових продуктів; вимоги до працівників, які працюють у галузі обробки і їх рівня підготовки; матеріали і предмети, які контактують із продуктами; вимоги до очистки, дезінфекції і засобів боротьби зі шкідниками; вимоги до води; вимоги до маркування; самостійний контроль виробника; ввезення харчових продуктів до ЄС; державний нагляд і лабораторії, які аналізують проби; винятки [4].

Починаючи роботу з харчовими продуктами, їх виробник повинен поставити до відома наглядові органи та подати належну заявку. Це означає дозвіл на діяльність. Наглядова установа оцінює відповідність підприємства і затверджує або відхиляє заявку. У першому випадку вона вносить підприємство до переліку підприємств, яким доз-

волено певний вид діяльності. У разі порушення вимог законодавства наглядовий орган має право призупинити діяльність підприємства на певний строк повністю чи частково. Важливу роль відіграє зобов'язання підприємства щодо самостійного контролю, таким чином досягається один із найважливіших принципів – дотримання одноосібної відповідальності підприємства. Якщо підприємству стає відомо про певні невідповідності нормативним документам, то навіть за найменшої підозри на це воно повинне вжити всіх необхідних заходів з метою перевірки і усунення причин.

У європейському законодавстві діють три головні принципи:

- інформувати і захищати громадян;
- збільшити вільний рух продуктів харчування;
- дати вибір споживачу.

Якщо підозрілий продукт потрапляє у торговельну мережу, його виробник повинен вжити всіх заходів з метою його відкликання, а інші організації, які були задіяні в процесі доставки продукту споживачам, повинні всілякими засобами сприяти відкликанню продуктів і надати детальну інформацію про його переміщення і реалізацію. Виробник повинен компенсувати всі затрати на проведення експертизи продуктів, якщо їх перевірка показала невідповідність стандартам.

У ЄС визначені певні пріоритети в галузі виробництва і контролю продуктів харчування:

- забезпечення населення продовольством;
- забезпечення продовольчої безпеки;
- створення чіткої системи заходів регулювання і підтримки сільського господарства;
- раціональне використання орних, пасовищних і лісових земель;
- розширення для населення можливостей одержати необхідні продукти;
- роль зовнішньоторговельної політики [4].

У 1957 р. ФРН, Франція, Італія, Нідерланди, Бельгія й Люксембург підписали Римський договір, яким було створено Європейське економічне співтовариство. Однією з прерогатив було формування єдиної агропродовольчої політики співтовариства.

У січні 1962 р. Рада Міністрів ЄС прийняла низку документів, якою було сформульовано три фундаментальні принципи єдиної аграрної політики Європейського економічного співтовариства: єдність ринку, загальне фінансування та преференції Співтовариству.

У рамках ЄС питання безпеки та якості харчових продуктів у ланцюгу «від лану до столу» регулюється близько 160 європейськими директивами, які необхідно запровадити в законодавство України для створення аналогічної системи.

В Україні якість і безпека продуктів харчування є питанням, яке хвилює не лише спеціалістів, а й пересічних громадян. Всім відомо, що до раціону пересічного українця потрапляють продукти, які несуть загрозу здоров'ю, повільно руйнуючи його, закладають причини майбутніх розладів і захворювань. Погане харчування напругу пов'язане зі здоров'ям і тривалістю життя, збільшує ризик серйозних хронічних захворювань. Кожен рік на світовому ринку з'являється не одна сотня нових продуктів харчування, інформація про які у найповнішому обсязі повинна доводитися до споживача.

Модернізація систем безпечності і якості харчових продуктів тваринного й рослинного дасть змогу забезпечити продовольчу безпеку країни в умовах євроінтеграції аграрного сектора економіки, підвищити конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції на міжнародному ринку [5]. В Україні для цього напрацьована

певна законодавча база – Закони «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», «Про ветеринарну медицину», «Про карантин рослин». Вони є гармонізованими до міжнародних вимог, Угоди СОТ про застосування санітарних та фітосанітарних заходів, Санітарного кодексу наземних тварин Міжнародного Епізоотичного Бюро. Також Урядом схвалено Концепцію Загальнодержавної цільової економічної програми проведення моніторингу залишкових кількостей препаратів та забруднюючих речовин у живих тваринах, продуктах тваринного походження і кормах, а також у харчових продуктах [4]. Сьогодні в харчовій промисловості розроблено більше 400 національних стандартів на харчову продукцію, гармонізованих до міжнародних і європейських стандартів.

Правові засади встановлює Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», який регулює відносини між органами виконавчої влади, операторами ринку харчових продуктів та споживачами харчових продуктів і визначає порядок забезпечення безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, що виробляються, перебувають в обігу, ввозяться (пересилаються) на митну територію України та/або вивозяться (пересилаються) з неї [1]. Закон має на меті гармонізацію законодавства України із законодавством ЄС у сфері безпечності та якості харчових продуктів, забезпечення високого рівня захисту здоров'я людей та інтересів споживачів, а також створення прозорих умов ведення господарської діяльності, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних харчових продуктів та зменшення їх ціни. Закон передбачає уточнення термінології, видів правопорушень та адекватності міри покарання, скасування дозвільних документів та процедур, які відсутні в ЄС.

Враховуючи, що питання безпеки населення безпосередньо залежить від якості харчової продукції, найактуальнішим питанням сьогодні є створення належної законодавчої і нормативної бази, інфраструктури, інформаційної мережі, ефективного ринкового нагляду з урахуванням міжнародної та європейської практики.

Система технічного регулювання та споживчої політики є одним із дієвих інструментів боротьби з тінювою економікою. Проте її ефективність певним чином знизилася. Із набуттям чинності 26 грудня 2007 р. Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» практично паралізовано роботу з державного нагляду. Деякі норми цього Закону надають можливість недобросовісним суб'єктам господарської діяльності уникати перевірок державного нагляду за додержанням вимог стандартів, норм і правил, приховувати неякісну, небезпечну та контрафактну продукцію.

Ч. 4 ст. 4 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» встановлено, що виключно законами встановлюються органи, уповноважені здійснювати державний нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності, та види господарської діяльності, які є предметом державного нагляду (контролю).

Орган державного нагляду (контролю) не може здійснювати державний нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності, якщо закон прямо не уповноважує такий орган на здійснення державного нагляду (контролю) у певній сфері господарської діяльності та не визначає повноваження такого органу під час здійснення державного нагляду (контролю) [3].

Ч. 2 ст. 4 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» визначено, що держава здійснює регулювання безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, серед іншого, шляхом здійснення державного контролю.

Під державним контролем у значенні вказаного закону розуміється діяльність (нагляд, інспектування, схвалення, аудит, моніторинг, огляд, відбір зразків та їх дослідження (випробування) та інші подібні за своїм змістом дії), що провадиться з метою проведення перевірки відповідності законодавству про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів [1].

Організація та здійснення державного контролю, згідно з положеннями ч. 1 ст. 8 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», віднесені до повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпечності та окремих показників якості харчових продуктів.

Згідно з положеннями ч. 3 ст. 5 Закону України «Про захист прав споживачів», захист прав споживачів покладається, зокрема, на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, який, відповідно до приписів ст. 26 цього ж Закону, здійснює державний контроль за додержанням законодавства про захист прав споживачів, забезпечує реалізацію державної політики щодо захисту прав споживачів.

Кабінет Міністрів України, діючи в межах своїх повноважень, передбачених Законами України «Про центральний орган виконавчої влади» та «Про Кабінет Міністрів України», лише наділяє конкретний орган виконавчої влади правом здійснювати повноваження та функції у визначених сферах компетенції, які випливають із закону.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» № 442, утворено Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів шляхом перетворення Державної ветеринарної та фітосанітарної служби та приєднання до неї Державної інспекції з питань захисту прав споживачів, Державної санітарно-епідеміологічної служби та покладання на Держпродспоживслужбу функцій з реалізації державної політики, які виконували органи, що припинили свою діяльність. У Положенні про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 р. № 667, визначено, що Держпродспоживслужба є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра аграрної політики та продовольства України та який реалізує державну політику у галузі ветеринарної медицини, безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, карантину та захисту рослин, ідентифікації та реєстрації тварин, санітарного законодавства, реєстрації сільськогосподарських машин, підготовки механізаторських кадрів, видачі посвідчень тракториста-машиніста, метрологічного нагляду, ринкового нагляду, державного нагляду у сфері охорони прав на сорти рослин, державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів і рекламу в цій сфері, у зв'язку з чим виникає необхідність внесення змін до нормативно-правових актів редакційного характеру.

Для виходу на європейський рівень українських товаровиробників чинне законодавство необхідно було привести до стандартів ЄС. Утім, деякі представники бізнесу, що ведуть господарську діяльність у сфері харчових продуктів, почали самостійно приводити свої підприємства до відповідних стандартів ще заздалегідь, не очікуючи відповідного закону. Це і не дивно, оскільки перші кроки в реформуванні державного контролю в цій сфері було зроблено в червні 2014 р., коли на розгляд парламенту було подано законопроект про державний контроль, що здійсню-

ється з метою перевірки відповідності законодавству про безпечність та якість харчових продуктів і кормів, здоров'я та благополуччя тварин.

Очікування від документа були великі, і швидкість прийняття його в першому читанні (через місяць після отримання парламентом) давали надії на запровадження нових механізмів вже найближчим часом. Але підготовлений до другого читання документ народні депутати прийняли лише 18 травня 2017 р. у повторному другому читанні. У цілому, як і Закон України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» № 2042 від 18 травня 2017 р., Закон передбачає ряд новацій у системі держконтролю і з погляду практики наділяє Держпродспоживслужбу дієвими інструментами для забезпечення захисту прав споживачів. Це перевірки операторів ринку без попередження, фаховий державний контроль, вичерпний перелік питань для перевірки, запровадження ризик-орієнтованого підходу (оцінка ризику повинна супроводжувати кожен важливий крок діяльності як компетентного органу, так і бізнесу), механізм пом'якшення відповідальності щодо певних порушень, також передбачається можливість відеофіксації перевірок. Документом передбачається запровадження зовнішнього щорічного аудиту компетентного органу (Держпродспоживслужби), до якого, в т. ч., залучатимуться представники громадськості; обмежується коло осіб, яким можуть делегуватися повноваження щодо здійснення державного контролю; запроваджується фіксований розмір штрафу за відповідний вид порушення тощо. Закон зменшує адміністративний тиск на добросовісних операторів ринку. Відповідно до пояснювальної записки, його було розроблено «з метою гармонізації законодавства України щодо державного нагляду (контролю), що здійснюється з метою перевірки виконання законодавства України про безпечність та якість харчових продуктів, кормів, здоров'я і благополуччя тварин відповідно до Регламентів ЄС № 854/2004, № 882/2004, № 669/2009 та Директиви Ради ЄС № 97/78/ЄС».

Слід відзначити в законі суттєві переваги порівняно із законодавством, що діяло в Україні раніше, а саме: по-перше, функції з організації державного контролю об'єднуються в межах однієї державної установи – Держпродспоживслужби. На практиці це означає, що перевіряти харчовий бізнес на відповідність вимогам харчового законодавства зможе лише посадова особа компетентного органу. Отже, маємо усунення дублювання функцій між декількома контролюючими органами.

По-друге, посадова особа компетентного органу для здійснення заходів державного контролю повинна отримати відповідне навчання та мати належну кваліфікацію. Проект «Вдосконалення системи контролю безпечності харчових продуктів в Україні», який розпочав свою діяльність у березні 2014р., є частиною фінансованої ЄС Програми всеохоплюючої інституційної розбудови (Comprehensive Institution Building Programme – CIB) у сфері безпечності харчових продуктів в Україні із загальним бюджетом у 10 млн євро. Основною метою діяльності даного Проєкту є сприяння вдосконаленню системи контролю безпечності харчових продуктів в Україні за принципом «від лану до столу» шляхом приведення законодавства України, інституційної інфраструктури та системи державного контролю у відповідність до регуляторної та адміністративної політики і практики ЄС.

Протягом трьох років Проєкт ЄС провів загальний навчальний курс із проведення аудитів для 500 представників Держпродспоживслужби з усіх регіонів України. За результатами незалежного підсумкового тестування, 318 інспек-

торів отримали кваліфікацію аудитора НАССР.

У 2017 р. для тих інспекторів, які показали найкращі результати, було проведено навчання з поглибленого вивчення НАССР. Учасники, окрім теоретичного курсу, мали й практичний – з віздом на підприємства для проведення пілотних аудитів. Після незалежного тестування 58 інспекторів Держпродспоживслужби отримали кваліфікацію провідного аудитора НАССР (аналіз небезпечних факторів та контролю у критичних точках).

Компетентний орган діє за принципами відкритості, прозорості та планування своєї діяльності (як довгострокового, так і щорічного). Такі плани і бізнес, і споживач зможе знайти у вільному доступі на сайті компетентного органу. Процедурами державного контролю охоплюється увесь харчовий ланцюг (за принципом «від лану до столу»), у т. ч. кормів та продуктивних тварин.

По-третє, дуже важливим є запровадження ризик-орієнтованого підходу (оцінка ризику повинна супроводжувати кожен важливий крок діяльності як компетентного органу, так і бізнесу) не лише на папері, а й на практиці. Так, наприклад, державний контроль харчових підприємств у ЄС планується заздалегідь відповідно до потенційного ризику для здоров'я населення. Це означає, що підприємства, які мають більш високий потенційний ризик, контролюються частіше, ніж ті, діяльність яких несе менший потенційний ризик. Новий Закон про державний контроль впроваджує таку систему і в Україні, чітка форма якої буде встановлена у Постанові Кабінету Міністрів України, яка зараз перебуває на стадії обговорення проєкту. Для бізнесу запровадження зазначеного підходу означає, що кожен оператор ринку оцінюватиметься окремо. Ті оператори ринку, які виконують усі вимоги законодавства чітко і без порушень, перевірятимуться компетентним органом із меншою частотою.

Водночас усі перевірки мають проводитися із застосуванням переліку питань, який є вичерпним і зазначається у відповідній формі акту державного контролю, що затверджується наказом Мінагрополітики. Зазначені переліки, як і плани державного контролю, можна буде знайти у вільному доступі на сайті компетентного органу. Це означає, що бізнес матиме переліки питань і самостійно контролюватиме свою діяльність відповідно до встановлених вимог.

По-четверте, для вирішення проблеми необґрунтованого відбору зразків встановлено перелік підстав для такого відбору, який є вичерпним. Відбір зразків обов'язково оформляється актом відбору зразків, у якому вказуються перелік показників, за якими має проводитися дослідження, застосований метод (методика) відбору зразків [2], а у разі відбору зразків на кордоні – відповідне положення закону, яке стало підставою для відбору. Проте наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Методів відбору зразків для визначення максимально допустимих рівнів певних забруднюючих речовин у харчових продуктах для цілей державного контролю», проєкт якого розроблено на виконання ч. 4 ст. 21 Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин», розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 228 «Про схвалення Всеохоплюючої стратегії імплементації Глави IV (Санітарні та фітосанітарні заходи) Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною з однієї сторони та ЄС, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з іншої сторони» та п. 8 Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 листопада 2015 р. № 1119, досі

не прийнятий.

Крім того, у Головного юридичного управління парламенту до тексту законопроекту була низка зауважень. Зокрема, зазначалося, що документ «містить незавершені механізми правового регулювання передбачених ним відносин з огляду на системну юридичну невизначеність правових норм, не відповідає принципу юридичної визначеності, який є невід'ємною складовою частиною принципу верховенства права, закріпленого ст. 8 Конституції України та може призвести до порушення прав операторів ринку». Так, не встановлено призначення довгострокового та щорічного планів державного контролю, мети їх впровадження, норм щодо їх оприлюднення, щорічного звіту про виконання довгострокового плану державного контролю, механізму узагальнення та оприлюднення інформації про заходи державного нагляду (контролю), координації роботи органів державного нагляду (контролю) щодо здійснення комплексних заходів державного нагляду (контролю), моніторингу ефективності та законності здійснення заходів державного нагляду (контролю), у т. ч. шляхом участі в інтегрованій автоматизованій системі державного нагляду (контролю). Крім того, не закріплені норми, які б забезпечували узгодженість дій органів контролю, визначених законом, із іншими контролюючими органами, а також із центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну регуляторну політику та політику у сфері нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності (Державною регуляторною службою) тощо.

Тобто Закон України «Про державний контроль, що здійснюється з метою перевірки відповідності законодавству про безпечність та якість харчових продуктів і кормів, здоров'я та благополуччя тварин» № 2042, який набирає чинності з 04 квітня 2018 р. прийнято, а підзаконних актів для його реалізації на практиці досі немає.

Висновки. Одну з головних причин такої невідповідності необхідно пояснити нагальною потребою зміни не тільки загальних положень законодавства України в сфері безпеки харчових продуктів, а й основних принципів та підходів, що б дозволило надалі побудувати практичну систему контролю за безпечністю харчових продуктів, яка фактично унеможливила появу небезпечних факторів.

Сьогодні не вирішене питання створення наукової бази для державної системи забезпечення безпечності харчових продуктів та державної системи контролю харчових продуктів зокрема. Відсутні вимоги щодо підготовки та реалізації національного довгострокового плану з контролю харчових продуктів, а також внесення змін до цього плану. Не впроваджені критерії регулярної оцінки результативності й ефективності державної системи контролю харчових продуктів. Зокрема, законами України не визначені вимоги щодо впровадження контролюючими органами елементів сучасних систем менеджменту якості і планування діяльності із визначенням показників її результативності та перевірка виконання цих планів шляхом проведення внутрішніх і зовнішніх аудитів.

Потребує розробки чіткий порядок розповсюдження інформації в суспільстві щодо організації, функціонування державної системи контролю харчових продуктів, проведення державного контролю харчових продуктів та його результатів, а також здійснення моніторингу (звичайно, з урахуванням певних визначених законами України обмежень, які стосуються конфіденційності інформації). Не перенесено основну увагу з контролю готової продукції на перевірку шляхом проведення аудиту систем забезпечення безпечності продукції, хоча в законах України і встановлюються вимоги щодо запровадження виробниками цих систем. Не визначена мережа призначених референс-лабораторій за всіма основними видами випробувань, що здійснюються в рамках проведення державного нагляду (контролю).

Саме тому необхідно усунути колізії у законодавчих вимогах до контролю за дотриманням законодавства про харчові продукти та привести ці вимоги у відповідність до законодавства ЄС. Законодавчо визначити і неухильно здійснювати низку управлінських заходів, що зможуть забезпечити прийнятну результативність та ефективність системи державного контролю харчових продуктів.

Список використаної літератури:

1. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23 грудня 1997 р. № 771/97-ВР. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/chow/771/97-вр.
2. Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин: Закон України від 18 травня 2017 р. №2042-19-ВР. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/chow/2042-19.
3. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05 квітня 2007 р. № 877-V. URL: zakon.rada.gov.ua/go/877-16.
4. Україна – Європейський Союз: план дій, схвалено КМ України 12 лютого 2005 р. та Радою з питань співробітництва між Україною і Європейським Союзом: 21 лютого 2005 р. URL: <http://uapravo.net>.
5. Батигіна О.М., Жушман В.М., Корнієнко В.М. Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України: монографія / за ред. В.Ю. Уркевича та М.В. Шульги. Х., 2013. 326 с.

ДОВІДКА ПРО АВТОРА

Сокур Тетяна Анатоліївна – аспірант кафедри цивільного права Запорізького національного університету

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Sokur Tetiana Anatoliivna – Postgraduate Student at the Department of Civil Law of Zaporizhzhya National University

sokurta@ukr.net